

ב"ה
פרשת שמות

וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָה ה' אֱלֹהֵי בְּלֶפֶת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה
שמות ג, ב.

דוקא בתוך סְנֵה יש לְבֵת אִשׁ

בנוגע לארבעת המינים – איתא במדרש^[1] ובגמרא^[2] שהם כוללים את כל הסוגים שבבני ישראל, החל מהסוג שהם בדוגמת האתרוג שיש בו טעם ויש בו ריח, ועד להסוג היותר תחתון, שהם בדוגמת ערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא ריח.

...והנה, ישנו דין שהמוסיף על אחד מארבעת המינים עובר בבל תוסיף^[3].

וידועה הקושיא: כיון שכל ארבעת המינים נעשים מצוה אחת, הרי האיסור דבל תוסיף שייך רק אם מוסיפים על כל ארבעת המינים (ובלשון המדינה – שמוסיפים "סְעֵט" שלם: לולב ואתרוג שלשה הדסים ושתי ערבות), אבל כאשר מוסיפים במין אחד בלבד (לולב בלבד או אתרוג בלבד), אין זה בל תוסיף לאמיתתו, כיון שהוסיף ענין כזה שבפני עצמו אינו מצוה, שהרי לולב בפני עצמו, אתרוג בפני עצמו, הדס בפני עצמו וערבה בפני עצמה, אינם מצוה, וכיון שהמצוה היא בצירוף כולם יחד, אזי נחשבים למין אחד? והביאור בזה – כפי שמאריך הגאון הרגצ'ובי^[4] - שכדי שיוכל להיות הגדר דְּבַל תוסיף בנוגע לכל מין בפני עצמו, צריך למצוא הוכחה שמין זה בפני עצמו יש לו "מציאות" בעולם המצוות.

ובכן: בנוגע לערבה מצינו שהיא מצוה בפני עצמה – בהושענא רבה: "מצות עֲרָבָה כיצד כו"^[5]. וכיון שערבה יש לה מציאות בפני עצמה בעולם המצוות, לכן יש בה הגדר דְּבַל תוסיף גם במצות ארבעת המינים, אף שבמצות ארבעת המינים אין הערבה מצוה בפני עצמה.

אמנם, הדין דבל תוסיף במצות ארבעת המינים הוא לא רק בערבה (שבמקום אחר על כל פנים הרי היא מצוה בפני עצמה), אלא גם בלולב ואתרוג. וההסברה בזה – על פי הכלל שמביא הרמב"ם במורה נבוכים^[6]: "אם

נמצא דבר מורכב משני דברים, ונמצא אחד משני הדברים לבדו מחוץ לאותו דבר המורכב, נתחייבה בהכרח גם מציאות השני מחוץ לאותו דבר המורכב".

...ובנדון דידן – מצות ארבעת המינים: כיון שבנוגע לערבה מצינו שיש לה גם מציאות בפני עצמה בעולם המצוות, בנוגע להושענה רבה (שהרי בענין זה לא נוגע המציאות בעולם הגשמי, כי אם המציאות על פי תורה), הרי זו הוכחה בנוגע לשאר המינים שמהם מורכבת מצות ארבעת המינים, אתרוג לולב והדס, שיש להם גם מציאות בפני עצמם. ומביא ראיה מדברי הגמרא^[7] בנוגע לתקיעה תרועה תקיעה, ואין כאן מקום להאריך בזה.

אך עדיין צריך להבין: ...כאשר יש צורך בהוכחה מאחד מארבעת המינים שיש לו גם מציאות בפני עצמו – מדוע קבעה תורה שענין זה יהיה בערבה דוקא, וממנה ילמדו בנוגע לשאר המינים?

לכאורה, אם יש צורך בנוגע לאחד מארבעת המינים שתהיה לו מציאות על פי תורה – הרי לכל לראש הוצרך להיות ענין זה בנוגע לאתרוג, שיש לו טעם ויש לו ריח, וממנו היו צריכים ללמוד גם בנוגע ללולב הדס וערבות,

ובפועל הרי זה להיפך – שלולי ערבה, היה מקום לומר שהאתרוג אינו מציאות בפני עצמו, הלולב אינו מציאות בפני עצמו, וההדס אינו מציאות בפני עצמו, אלא רק בצירוף ארבעתם יחד נעשית מציאות על פי תורה; והלימוד שגם כל מין בפני עצמו יש לו מציאות על פי תורה – הרי זה דוקא מ"ערבה", שאין בה לא טעם ולא ריח!?

אך ענין זה הוא תורת הבעש"ט – כפי שסיפר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר אודות התורה ששמע רבינו הזקן מרבו המגיד בשם הבעש"ט^[8] על הפסוק^[9] "וירא מלאך ה' אליו בלַפֶּת אש מתוך הסנה", שהענין ד"לַפֶּת אש" הוא "מתוך הסנה" דוקא:

יהודי שיש בו מעלה על פי תורה, יש בו טעם ויש בו ריח, או על כל פנים אחד מהם, טעם או ריח – אזי לא יכול להיות אצלו הענין ד"לַבַּת אש", תנועה של צמאון ורצוא לאלקות, בכל התוקף, כיון שיש לו ענין שבו יכול להשביע את הרצון – מעלה הנזכרת לעיל שעל פי התורה.

וכידוע ההוראה בתורת החסידות^[10], שכשם שצריך לידע חסרונות עצמו, כך צריך לידע גם מעלות עצמו, ובמילא, בידעו שיש אצלו המעלה של ענין הטעם או של ענין הריח, או שני הענינים יחד – הנה הן אמת שבעת קריאת שמע עומד הוא בתנועה של אהבה ורצוא, אבל אף על פי כן, אין זו אהבה של "לַבַּת אש" בכל התוקף, כיון שיש לו קצת שביעות-רצון מצד מעלתו.

אמנם, יהודי שהוא בבחינת "סְנֵה", שאין בו טעם ואין בו ריח – הנה כאשר הוא עובד עם עצמו להיות בתנועה של רצוא ותשוקה לאלקות, אזי נעשה אצלו "לַבַּת אש", באופן שאין לו במה לרוות את הצמאון, בידעו שאין בו טעם ואין בו ריח. וכיון ש"מרום וקדוש אשכון (דוקא) ואת דכא ושפל רוח"^[11] – הרי זוהי המציאות האמיתית.

ולכן, היכן ישנה מציאות אמיתית על פי תורה – שזהו היכן שישנו "לַבַּת אש" בכל התוקף – הרי זה לא באתרוג, לא בלולב ולא בהדס, אלא ב"ערבה" דוקא. אמנם, על ידי זה שיש בערבה רצוא ותשוקה עד ל"לַבַּת אש" באופן ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"^[12] – הרי זה יכול לעורר שתהיה "לַבַּת אש" גם אצל ההדס ואצל הלולב, ועד גם אצל האתרוג – כאשר הם מתחברים יחד.

...וההוראה מזה: כאשר דורשים מיהודי לירד ממדרגתו ("נחית דרגא נסיב איתתא"^[13]) ולהתעסק עם יהודי אחר שאינו רואה בו לא טעם ולא ריח, והלה טוען, למה לו ליתן מהזמן ומהיגיעה שיכול להקדיש לעצמו, ותמורת זה להתעסק עם "ערבה" – אזי אומרים לו: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית"^[14].

אם רצונך להיות מציאות אמיתית – הרי המציאות שלך יכולה להיות נלמדת רק מציאותה של ה"ערבה", שכן, כדי להיות מציאות אמיתית על ידי זה שלוקחים את הקב"ה, הרי זה רק כאשר נמצאים במעמד ומצב

ד"דכא ושפל רוח", ולא שייך אמיתית ההרגש ד"דכא ושפל רוח" אצל מי שיודע שיש בו טעם או יש בו ריח, או שיש בו שתי המעלות;

ורק על ידי זה שהקב"ה שוכן "את דכא ושפל רוח" – אזי יכולים גם כל השאר לקפוץ על העגלה, שגם אצלם יהיה ענין השפלות, מבלי הבט על מעלותיהם.

קטע משיחת שמחת בית השואבה, רשימת השומעים בלתי מוגה. תו"מ ה'תשכ"א ח"א ע' 94.

[1] ויק"ר פ"ל, יב.

[2] מנחות כז, א.

[3] ראה אנציק' תלמודית ערך בל תוסיף (כרך ג ע' שחכ ואילך). וש"נ.

[4] צפע"נ על הרמב"ם בהשמטות להל' מתנות עניים (ג, ג). הובא במפענח צפונות פי"ז ס"ד ואילך (ע' רל).

[5] סוכה מח, א (במשנה).

[6] ח"ב פ"א.

[7] סוכה נג, ב.

[8] ראה שם סי"ח ואילך. וש"נ.

[9] שמות ג, ב.

[10] ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח ריש ע' 7. תש"ה ע' 42. ה'ש"ת ע' 386. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' נא (נעתק ב"היום יום" כו חשון).

[11] ישע"י נז, טו.

[12] שה"ש ח, ז.

[13] יבמות סג, א.

[14] ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ט.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"י הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה